

Unudulmaz sənətkar Həsənağa Ağayev

Xanım Rzayeva

Azərbaycan Dövlət Rəsm Qalereyasının amakdaşı

E-mail: xanim_rzayeva@mail.ru

Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafında incəsənət xadimlərimizin böyük rolu var. Əməkdar incəsənət xadimi Həsənağa Miraləkbər oğlu Ağayev də həmin ustad sənətkarlərdir. O, 1927-ci ildə Salyan şəhərində xarəət Miraləkbərin ailəsində anadan olmuşdur. 1944-cü ildə Azərbaycan Dövlət Dram teatrının rəssamı kimi fəaliyyətə başlamış. Bu barədə vaxtilə Salyanda işıq üzü görən "Sosializm yolu" qəzetinin səhifələrində "Tələntli və bacarıqlı gənc rəssam Həsənağa Ağayev-in əsərə verdiyi bədii tərtibat son dərəcə gözəldir" kimi xəbərlər rast gəlinir. Artıq uşaq və yeniyetməlik yaşlarından Həsənağanın gələcəkdə görkəmli rəssam olacağı heç bir şübhə doğurmurdu. İstedadlı gəncin fəaliyyəti tanınmış firca ustalarının da nəzərdiğindən kənarə qalmamışdı.

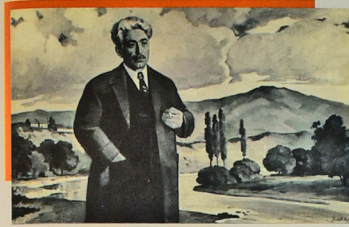
Rəssam öz bacarığı və sənəti sayəsində 1946-cı ildə Əziz Əzimzadə adına Bakı Rəssamlıq Məktəbinin birbaşa ikinci kursuna qəbul olunur. 16 oktyabr 1947-ci il tarixi "Молодежь Азербайджана" qəzeti bu barədə: "Tələntli talabə Həsənağa Ağayev Əziz Əzimzadə adına Bakı Rəssamlıq Məktəbində təhsil alır" – deyə yazmışdır. Tədris illərində də fərqləndiyi üçün universitet rəhbərliyi tərəfindən birbaşa dördüncü kursa keçilib. Rəssamlıq məktəbinin bitirdikindən sonra kitab rəssamı kimi özünü sınayıb. Eyni zamanda 190 nömrəli orda məktəbdə pedaqoq fəaliyyətlə məşğul olur. H.Ağayev qrafika janrında müvafiqiyətlə çalışmış, akvaretləri işləri uzun illərdir ki, müxtəlif miqyaslı sargılarda nümayiş etdiril-

mış, nüfuzlu muzeyləri, şəxsi kolleksiyaları bəzəmişdir. Uşaqlara qarşı sevgisi çox böyük olduğundan əsərlərində saflığın simvolu sayılan uşaq simalarının təsvirinə daha çox üstünlük verib. Yaradıcılıq ələminə gəldiyi ilk gündən uşaq ədəbiyyatına, xüsusilə məktəblərinin təhsilinə aid rəsmlər işləməyə başlamış. Onun "Uşaq və buz", "Azərbaycan nağılları", "Məvi uzaqlar", "Aqıl babanın nağılları" adlı kitab illüstrasiyalarını nümunə göstərmək olar.

Janr müxtəlifliyi ilə tanınan rəssamın yaradıcılığında portret janrının üstünlüyü də diqqətdən yayınmır. Portretlərində əsasən insanın zahiri əlamətlərini, geyimini, zinat əşyalarının və s. qəbərçək təsviri, demək olar ki, əsərə xüsusi əzəmət və gözəllik verir. Buna baxmayaraq, zahiri görkəmlə yanaşı, insanın daxili aləmi, fərdi psixoloji xüsusiyyətləri öz bədii həllini uğurla tapır.

Firca ustasının uğurlu portret yaradıcılığının ən mühüm səbəblərindən biri də əsərlərinin baş qəhrəmanlarının həm psixoloji, həm də fiziki cəhətdən güclü şəxsiyyətlər olmasıdır. O şəxsiyyətlər ki, ölkəmizin ictimai, elmi, mədəni, siyasi həyatında əhəmiyyətli rol oynamışdır. Həsənağa Ağayev tablolarında həmin qəhrəmanların özəqs keyfiyyətlərini tam mənası ilə açmışdır. Yaradıcılığında həmin uğurlar "Heydər Əliyevlə uğurlu gələcək", "Mühəribə veteranı Ataş Şirməmmədovun portreti", "Yazıçı Qılman İlikin", "Polis mayoru Nazim Dasimov", "İldəmənin portreti" və s. əsərlərində görmək mümkündür. Bu portretlərin yadda qalan kompozisiya həlli, səciyyəvi detallarla zənginliyi, duyulması realıqdan xəbər verən uğurlu bədii şərhə dərinlikdir. Xalq şairi Xəlil Rzaev, mühəribə və əmək veteranı Aliya Tağızadənin, pambıqçı Ağacan Əliyevin portretlərindəki fəza-məkən həllinin obrazların peşə və maraqlar dairəsinə əyanlaşdırılan atributlarla qoşulmasını da yadda qalan tapıntı hesab etmək olar. Novator rangkar işlədiyi portretlərə özünəməxsus üslubu ilə xüsusi mənə qatmış və bunu təməşəşçilərlə uğurlu rəng həlli ilə təqdim etmişdir. Portret janrında qəzəndiyi müvafiqiyətləri rəssamın çoxcabatlı yaradıcılığının ən uğursuz pilləsi sayıla bilər.

Məlli bədii irsin yaradıcı baxımdan mənimsənilməsi, müasir Azərbaycan təsviri sənətində incəsənətin realistik ənənələrinin tədqiqi zəminində xalqın mədəni həyatının ayrılmaz hissəsi olan rəngkarlığı və qrafikanın peşəkar dəzgah və monumental formaları meydana gəlməsi və geniş vüsət almasıdır. İncəsənətin müasir fəaliyyətlə əlaqələrinin güclənməsi, rəssamların həyat hadisələrini müxtəlifliyinə marağı, onların bədii forma sahəsində ərazim ax-

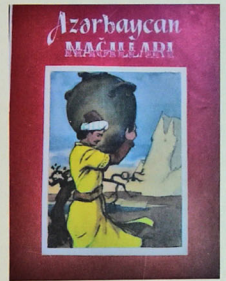

tarışları təsvir vasitələri arsenalının zənginləşməsinə və fərdi mənə, dəstəx və üslubların meydana gəlməsinə imkan yaradır. Azərbaycanın istedadlı firca ustalarının yaradıcılığında qəhrəman romantik, lirik, epik intonasiyalarla aydın surətdə çıxış edir. Bu cür əsərlər təkcə ölkə daxilində deyil, eyni zamanda xaricə də uğur qazanır.

XX əsr Azərbaycan incəsənətində milli ənənələrin gözəlliyi və səl-məz cəzabəsi, xalqın estetik zövqünə xas inkişaf etmiş rəng hissi, formaların harmoniyası, dekorativ əhangdarlığı və boyaların ifadəliliyi güclə ifadə olunub. Peşəkar sənətdə parlaq, dekorativ rəng əhəngi, ritm və xətlərin simmetriyası olan folklor elementləri müasir mənə kəsb etməyə başlamış. Bu elementlər dəzgah incəsənətinin bədii strukturuna üzvi surətdə daxil olurlar. Milli və beynəlmillal xüsusiyyətlərini üzvi surətdə birləşməsi təsviri sənətimizin estetik zənginliyi və özünəməxsusluğunu müəyan edən mühüm amilə çevrilir. Bu amillərin dəyişicisi kimi 1950-ci illərdən başlayaraq Azərbaycan qrafikasının inkişafında ali peşəkar təhsil almış istedadlı rəssam Həsənağa Ağayev çıxış edir.

İncəsənətdə yenilik təkcə rəngkarlığı və heykəltarşılıq sahəsində yox, həmçinin təsviri sənətin digər növü – qrafikanın inkişafında da özünü göstərmişdir. Ölkəmizdə qrafika sənətinin ilk nümunələrini Obustban qəza rəssamları, Təbriz miniatur məktəbi sənətkarlarının yaradıcıları əsərlərdə və rəssamların qrafik lövhələrində rast gəlinir. Lakin klassik ədəbi əsərlərin, əlyazmaların və dini kitabların bədii tərtibatı qrafikanın Azərbaycanında daha qədim tarixə malik olduğunu göstərir. Qrafikanın dəzgah, sanəy qrafika-sı və plakat kimi başlıca növlərinin inkişafı əsasən 1920-ci ildə Azərbaycanın Rusiyaya İlahıqdan sonra təsadüf edir. Bu dövrdə kutlavi ideoloji proşeslərə start verilməsi səbəbindən ideya-bədi

vasitələrin operativliyi, kütləviliyi, siyasi kəsarlılı ilə fərqlənən qrafika sənəti xüsusi əhəmiyyət daşıyırdı. Qəzet-jurnal və kitab tərtibatı da Azərbaycan-sovet qrafikasının qəbəcil janrlarından sayılıb. Respublikada mətbuat-naşriyyat işlərinin genişlənməsi karikatura və kitab qrafikasının inkişafına təkan verib. Qrafiklər "Azərbaycan" buraxıldığı bütün kitabların tərtibatında fəal iştirakçı idilər. 1922-ci ildə "Molla Nəsrəddin" jurnalının Bakıda nəşr edilməsi ilə əlaqədar satirik qrafika, karikatura, illüstrasiya və siyasi plakatları nəvəsəstə. Böyük enerji ilə yaradıcılıq prosesinə qoşulan Həsənağa Ağayev qırx ildən çox müxtəlif nəşriyyatlarla əməkdaşlıq etmiş, yuzlarca müasir və qədim mövzulu bədii əsər tərtibat vermiş, illüstrasiya çəkmişdir. Rəssamın uzun illər ərzində işlədiyi "Kitabi-Dədə Qorqud" əposuna və Məhəmməd Füzulinin "Leyli və Məcnun" poemasına cəhədi silsilə rəsmlər tarixi hadisələri bədii biçimə əyanlaşdırmaq, ona əbrazlı görkəm və baxımdan maraqlı doğurur. Həmin əsərlərdə də istər

Həsənağa Ağayev-in çəkdiyi əsərlər bir yerdə qarışır təmür. Planetimiz qarış-qarış gəzir. Təkcə Türkiyədə təqribən hesablamalara görə 52 iş var. Bir neçə əsərinin sorəği Filippin adalarında qalıb. Xəlil Rzaev portreti Əmirkə Birləşmiş Ştatlarda Mubadilə sargısında nümayiş etdirilib.

Sənətkar ömrünün son iki ilini Amerikanın Kaliforniya ştatında yaşaymış və ələ orda 17 avqust 2003-cü ildə dünyasını dəyişmişdir.

Hazırda onun yaradıcılığının oğlu Vəsil Ağayev davam etdirir. ♦

Ədəbiyyat:

1. Резолюция III съезда женской молодежи Азербайджана / Молодежь Азербайджана. 16.10.1947г., № 82
2. https://www.facebook.com/pg/HasanagaAgayev/about/?ref=page_internal

Резюме

В статье анализируется творчество художника Гасанга Агаева. Ключевые слова: иллюстрация, портрет, графика, композиция, творчество.

Summary

Hasanaga Agayev's oeuvre has been analyzed in the article. Key words: illustration, portrait, graphic, composition, creation.